

MAREK HRUBEC, EMIL VORÁČEK a kol.**Čína a její partneři: Interakce**

Bratislava: Veda 2021, 452 s.

Na knižní trh byla uvedena kniha *Čína a její partneři: interakce v Eurasii*, která si klade za cíl zmapovat nejnovější rozvoj čínského modelu z hlediska sociální, ekonomické a politické filosofie v interdisciplinární spolupráci s dalšími vědami. Vzhledem k tomu, že rozvoj Číny lze bez přehánění označit za dosud největší globální událost našeho století, má tato kniha zásadní význam. Zatímco Platón nebo Aristoteles rozvinuli svoji sociální a politickou filosofii pro éru městských států, autoři recenzované knihy formulují svoji filosofickou a interdisciplinární koncepci vzájemně interagujících makroregionů (Evropy a Asie, především Číny) pro současnou globální éru.

Co publikace nabízí?

Editori knihy jsou čeští badatelé, konkrétně filosof Marek Hrubec a historik Emil Voráček, působící na české Akademii věd, v rámci jejíhož výzkumného programu a v kooperaci se Slovenskou akademií věd byla také monografie připravena. Kniha čtenáři nabízí celkem osmnáct kapitol, které pokrývají následující tematické okruhy: (1) filosofický a historický výklad transformace čínského socioekonomického modelu; (2) interkulturní, právní a finanční interakce mezi Čínou a dalšími kulturními okruhy a státy v eurasijském makroregionu; (3) vztahy Číny s vybranými státy v asijské části makroregionu, konkrétně Ruskem, Pákistánem, Indií a středoasijskými republikami; (4) vztahy Číny a Evropy se zaměřením na region střední a východní Evropy, který je sdružen v platformě 17+1.

Autory jsou badatelé s různým odborným zaměřením pocházející z různých zemí Eurasie, západních i nezápadních. Díky tomu publikace poskytuje plastický a komplexní pohled na aktuální problematiku, která se často stává předmětem kontroverzí a nezdůvěry také politických konfliktů. O to víc vyvstává potřeba střízlivého hodnocení uvedených témat. Proto je vydání této kolektivní monografie významným příspěvkem do diskusí a polemik kolem specifického čínského modelu a s ním spojeného vzestupu Číny, restrukturalizace mezinárodního řádu a v neposlední řadě čínsko-evropských vztahů.

Inovativní a novátorský přístup

Publikace má několik předností. Zaprvé je to již naznačená interdisciplinarita. Je nanejvýše žádoucí překonat omezený a roztržštěný výzkum a orientovat se na komplexnější analýzy syntetizující poznatky dílčích oborů. České prostředí bohužel doposud interdisciplinaritě – navzdory všemožným proklamacím – příliš nepřeje a badatelé, kteří překročí hranice své disciplíny, se nezřídka stanou v očích svých vědeckých kolegů nepohodlnými inovátory, neboť naruší dominantní paradigmaty. Za druhé, řada autorů jednotlivých kapitol se neomezuje na práci s evropskými či obecněji západními zdroji, ale zahrnuje i prameny a sekundární literaturu z Číny. I v tomto ohledu monografie vykračuje z dosud v českém prostředí převládající praxe, která marginalizuje a někdy i programově přehlíží nezápádní autory, což v důsledku vede k provinčnosti, omezenosti a neschopnosti porozumět interpretacím založeným na jiných než západocentrických předpokladech.

Za třetí, přínosná je eurasijská perspektiva, která je zde stále ještě novátorská a ojedinělá, což souvisí se západocentrismem. Nejen výzkumu, ale také veřejné debatě by prospělo, pokud by se od těchto svazujících dogmat dokázaly oprostit, akceptovat zásadní posuny, k nimž na globální scéně dochází v politické, ekonomické i sociální rovině, a adaptovat se na změněné poměry, v rámci nichž je jedním z významných globálních center právě Čína, potažmo východoasijský region, a mezinárodní a globální řád se transformuje v multipolární model, v němž jsou USA či EU jen jedním z aktérů. Evropa je z tohoto pohledu daleko spíše součástí eurasijského makroregionu rozkládajícího se od Lisabonu po Vladivostok a Jakartu. Autoři monografie dávají tomuto vidění světa prostor.

Čínský pragmatismus a otevřenost

Ačkoli se může zdát, že problematika publikace je široká, editoři kolektivní monografie dokázali jednotlivé kapitoly sestavit a vybrat tak, že byla udržena určitá, byť vnitřně heterogenní jednota. Dílčí studie na sebe logicky navazují, částečně se závažně překrývají a občas se dostávají do vzájemné polemiky. Jsou sestaveny od obecnějších ke specifickým, ve většině z nich je zároveň obsažena diachronní perspektiva, která umožňuje vnímat a analyzovat současné fenomény v historickém a neustále se proměňujícím kontextu. Český sociální a politický filosof Marek Hrubec objasňuje filosofické základy čínského modelu, zasazuje současnou čínskou transformaci do vývoje specifické čínské civilizační trajektorie a zohledňuje kulturní a historické předpoklady současného reformního procesu, jehož součástí je také Iniciativa pásu a cesty (*Belt and Road Initiative*). Reformuluje koncept různorodých modernit, která předpokládá, že neexistuje jen jeden jediný model modernizace, a vysvětluje čínský interní a externí model v globálním kontextu. Slovenský environmentální filosof Richard

Sťahel analyzuje čínský koncept ekologické civilizace, který umožnil přejít od minulého, pouze minimálně environmentálně citlivého konceptu rozvoje k současnému konceptu environmentálních ohledů v souladu s redefinovaným čínským rozvojem a vývojem celé lidské civilizace. Renomovaný čínský autor Li Daokui zase polemizuje s teorií komparativní výhody, častou součástí liberální ekonomické koncepce. Na příkladech ukazuje, že řada aspektů čínského modernizačního procesu je s touto teorií v zásadním rozporu, a místo toho argumentuje, že klíčovým prvkem reformu a otevírání země okolnímu světu je důraz na koncepci schopnosti učení, která je dlouhodobě typická pro čínskou filosofii a obecněji civilizaci.

Právě tato studie odhaluje jeden ze zásadních intelektuálních zdrojů reformní Číny, jímž je pragmatismus, překonání starého dogmatismu a schopnost (ale také ochota) upravovat teoretické postuláty a obecně způsob filosofického myšlení s ohledem na praxi. Čínský model rozvoje je pro středoevropského člověka zajímavý především tím, jak se dokáže inovativně přizpůsobovat vnitřním i vnějším podmínkám, revidovat vlastní procesy a systematicky a promyšleně kombinovat nejrůznější prvky, domácí i cizí, socialistické i nesocialistické. Právě díky tomuto svému novému filosofickému modelu rozvoje se za posledních 40 let mohla Čína stát druhou největší ekonomikou světa, do loňského roku zcela vymýtit chudobu a zásadně zvýšit životní úroveň více než miliardy svých občanů, z nichž stovky miliónů žijí na úrovni západních zemí EU a USA.

Další autoři kolektivní monografie z Česka, Slovenska, Polska, Maďarska, Británie, Ruska a Číny analyzují koncepci čínské transformace v jejích různých aspektech, vývoj čínského práva a jeho přeměny, otevírání domácího prostředí zahraničním vlivům, které je plně ambivalencí, čínským investičním aktivitám v zahraničí včetně České republiky či posilující roli Číny v globální politice i ekonomice. Maďarský autor Viktor Eszterhai si v této souvislosti klade otázku, zda asijská velmoc usiluje o zachování stávajícího modelu mezinárodního a globálního řádu, jeho reformu či revizi a na příkladu čínsko-evropské platformy 17+1, jejímž účastníkem je i Česká a Slovenská republika a která je součástí mnohem širší Iniciativy pásu a stezky, ukazuje, že oba projekty lze chápat jako nový model mezinárodní a nadnárodní spolupráce, novou formu její institucionalizace, která může být v jistém smyslu výzvou a vzorem i pro Evropskou unii a její členské státy.

A závěr?

Ve svém celku tato mezinárodní publikace představuje seriózní vklad do bádání o současném čínském modelu, jeho místě ve světě a vztahům s ostatními partnery, konkurenty či rivaly v různých částech Eurasie. Její přínos spočívá v kritice a dekonstrukci zažitých přístupů a teorií aplikovaných na problematiku čínského modelu, ať

už se jedná o teorii modernizace, teorii komparativní výhody či mainstreamové liberální teorie integrace funkcionální a institucionální. Z filosofického hlediska je neméně podnětná analýza Leibnizovy komparativní filosofie a interpretace tohoto německého autora perspektivou pozdější teorie uznání.

Díky své koncepci, zaměření a zpracování může kolektivní monografie sloužit jako významný referenční bod pro odbornou veřejnost, zejména pak pro tu její část, která se snaží o racionální přístup k této dynamicky se rozvíjející asijské zemi. Můžeme jen litovat, že kniha vzhledem ke svému několikaletému náročnému výzkumnému projektu už nestihla reflektovat významné posuny, k nimž dochází v důsledku pandemie. Podstatná je otázka, nakolik globální pandemie změní mocenskou váhu jednotlivých států a regionů, zda povede k větší atraktivitě čínského hybridního modelu, a tudíž i efektivnější „soft power“ Číny ve vztahu k okolnímu světu. V rovině filosofické je zásadní, zda a jak se v našem civilizačním okruhu promění diskurz o Číně a v asijské zemi diskurz o západním modelu liberální demokracie, jakým způsobem bude tento diskurz přetvářet sociální a politickou realitu, myšlení a jednání jednotlivých aktérů a zda nakonec povede k revizi dominantního paradigmatu. Tato témata se bezesporu stanou předmětem dalších analýz.

Petr Novák

Petr Novák
Renmin University of China
School of International Studies
59 Zhongguancun St
Haidian District
100872 Beijing
China
e-mail: novak.petr86@post.cz